

Ötlet: GELENCSEK, ÁNDOK
ÖSSZTÉS IDEJE: 1980.

TART: A SZÁZAD ELEGI TÖRPEK ÉS A SZÁZADVEGI
MAGASNŐVÉSŰ EMBEREK

11 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: KAPOSTVENTE

STILKMUTATÓ: XX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRMAJ

ATUEVETUE AZ EGY. LTK. 4376-OS TÉTELE ALÓL

A század eleji törpék és a század eleji
magasnövési emberek.

4376/80

Napjainkban igen gyakran látható a két méterrel felüli magasnyúlású férfi, és ennél kevesebb magas nő.

Az ilyen terméti nő ma is ritkább jelenség. Az 1979 őzén a rádió is beszélt az ilyen rendellenes magas emberekről, és azt is közölte, hogy napjainkban ~~is~~ évenként 9 millióval magasabbra nőnek a fiatalok.

E sorok írója 84 évesen a század elején ~~amint~~ láttam, akkor 180 és párcentis egyenekt mint a legmagasabbakat akkor ilyen is kevesebbet láttam mint ma a két méterrel felülieket. férfiakat többet mint nőket.

Ma még lehet látni kisalakosonyakat, ilyeneket férfiakat kevesebbet mint nőket 160 centin alulit. Bartucz Lajos ~~19~~ akadémikus 1943-ban könyvet írt "A Magyar antropológia, címen, és felmérési táblázatokat állított fel benne, a különféle neurózisokról, és kórházi férfiemberokről amelyek a század elején a sorozó bizottságokban levő orvosoktól vették át.

Igen értékes és érdekes összeállítás az ember típusokról. Az ilyenféle összeállítás és felsorolás csak az ott működő orvos egyének áll módjában felvenni.

Az egyrészt néprajzi mint önkéntes ért nem teheti, mert nem áll módjában, és lehetősége erre. mindegy csak a pontos és alapos megfigyelést végrehajthat és ezekről vonhatja le a körülbelüli felmérést. és ennek alapján készíti a szakorvosi véleményt.

A mai fiatalok és a középkorbeliek egyének nem is veszik észre, hogy magasabb emberek fejlődnek napjainkban, és ezt ők természetnek veszik.

Ugyan a századfordulói öregek 80-86 évesek, akik a század elején apróbb embereket láttak. A nők között több kisalakosonyt láttak mint a férfiak között. a 160 c. alulit.

Az 1966-ban irt dolgozatban volt hogy az at-
lag minden 5 ik fatinak volt törpéje úgy nők
mint férfiak 90-110 centi köröttek.

Ezek egészségesen születtek is méteren alóli törpék
maradtak. aronban voltak nyomorék törpék is
sőt igen ritkán ma is akadnak nyomorék törpék

Az egészséges törpék ma már elhunytak az orvos
vori tudomány nyomán, és így pár évtized alatt
a kisalacsonyok is elhunytak. a boron alúliak

Az idősebb generációk körött akadnak bőven
olyan batak alósok, és véleményezők, hogy vajon
mi az oka a fiataloknak olyan magasra növe-
sének. Gyakran hallani azt, hogy az oka az, hogy
az illető hosszú egynek nem szívta anyatejet a csecse-
mőkorbán, hanem tápszert és idegen állatititit
langyosítva juttatva, mert voltak a 30-50 éves-
ben tömegesen olyan fiatalok, akik ilyen magasra
nőttek, és a legtöbbje vékony nyúlak lett.

En megkérdeztem dr. Horváth István 48 éves
Nagyberki-i kórorvort ebben az ügyben, és ebben
az ügyben szóvátelttem azt az oknyomozó véleményt,
hogy az anyatej hiánya vezet ill fenn az a helyzet.

A nevezett orvos mondta hogy ez az állítás nem
helyt álló mert az anyatejben minden megvan
amelyre a csecsemőnek szüksége van mint tápszert.

Az idegen tápszert nem befolyásolta a fiatalok ma-
gasra növe sének.

Az orvos megkérdezte, hogy milyen indító oknál-
fogva állították ezen alapot?

Azt állapították meg, hogy az anyai született, és a később
anyai maradt csecsemők, és a beteg édesanya, ha
nem tudta táplálni a kis csecsemőt, akkor az ilyenek
nőttek fel olyan magasra.

Ha a csecsemők kategória növekedik korban is a
 régi táplálkozás is a minőséglen táplálkozott volna,
akkor nem nőttek volna túl magasra.

Lehetséges az, hogy a mesterséges táplálkozás
is hozzájárult a fiatalok túlfelfűtésére.

Az idők múlásával mindig változott és javult a táplálék minősége és ez is befolyásolta a magas terméket, ugyan így a táplálékkorai módszer is befolyásolta a fiatalok túlfejlését.

Ahogy figyelem a fiatalok növekedését és ismertem olyan jólfejlődő fiút, akinek a minden napi sorsa rosszabbra fordult és így a táplálékkorai minősége is a táplálék vitamin tartalma is lecsökkent. Ennek a gyűlölközés növekedése már nem állott meg, hanem igen sovány gyűlölközés lett 18 évesen.

Azért az egyszerűbb emberek többféle vonatkozásban is az anyaghiányban lévő kihatásokat keresték pl. Az 1910 táján történt egy eset emlétek fel.

A kaposvári cseri városrészben lakó munkás fiatal ember a cukorgyárba járt dolgozni, és onnan a zsebében hordozgatott naponta kristálycukrot, amelyet az áldott állapot felesége naponta elfogyasztott. A férfi is ott sok cukrot elfogyasztott és mindennap a dohányzacskóban hordta haza amelyet az asszony elfogyasztott. Azért tudott vinni cukrot haza mert a napi motoroskor a haza indulás előtt a dohányzacskót nem nézték meg soha.

A fiatal asszony pár hónapra teljesen világtalan vak fűcskát szült.

Az okot egyesek arra vezették vissza a mértéketlen cukorfogyasztásra, mert az apa isertette a gyárban

— — —

A mesterségesen táplált csecsemők régen.

A fent említett árra is a beteg édesanya csecsemőjét idegen tejjel táplálták, és nevelték.

Akkor ez igen nehézséges bizonytalanságot jelentett a nevelők számára, mert leginkább tehén tejjel kellett pótolni az édesanya tejet.

A tehéntej minősége nem egyforma volt, és mindegyik nem felelt meg, mert volt olyan tej, hogy magas volt a zsírtartalma, és ez nem felelt meg

akkor mert a csecsemő kiütést kapott tőle.

Olyan tehéntej is volt, hogy kevés volt a zsírtartal-
ma és a sovány tejtől a kisgyerek sovány letéves lett.

Akkor elkellott menni megfelelő körzipes mino-
ségi tejet keresni.

Volt olyan szegény család, hogy még a diólis ü-
vegét sem tudta megvenni, hanem kiskannával
eltette a kisgyereket. Tehát régen még az ehhez
való eszközök is hiányoztak.

Volt olyan falusi vagy püspöki kisgyerekes anya, hogy
a saját szájjából eltette, itatta a csecsemőt, az ételt
megrágtta és kiskannávalra toltatta, és úgy adta a
kisgyerekeknek. A kisgyerek szájaiba cucit adott a
anya, amely abból állt, hogy valami félélt, ke-
nyeret, burgonyát, vagy kalácsot roigott az anya
és ezt egy kis tenyérnyi fehér rongy darabkára tette
és aernával átkötötte és ezt cucit alakra nyomkod-
ta és ezt adta a kisgyerek szájaiba és ezt órákig so-
pogatta a kisbaba és közben az anya ezt vízbe mártotta
hogy leve legyen. A szárad elején vren módszerek ál-
lamban voltak, és a primitív módszerek végett
gyakori volt a csecsemőhalál.

Meg kell említeni az erdőben lakó szürk földkúnyhó-
ban lakó) élő cigánygyerekek életét a kúnyhó belső-
sarkában élő szabadművelésű kandalló mellett.

Itt igen gyakori volt a csecsemőhalál, amit a
a közelben elföldelték a szülők, az igaz, hogy a felnőtt
halottaikat is így temették el, mert törvénytelenek voltak.

Itt ezeknél sok gyerek született egész öregkorig és a
csecsemőket rongyokba vararták.

Az itt élő csecsemő, ha felnőtt akkor bővet is megért
egészségesen. Az erdei cigány csecsemőket általában
az anya táplálta az emlőjével, és később a családtag
nikor elhűlt állatok húsiával is etették a csecsemőt
amely a felnőttéknél is egészségtelen volt.

A kormányunk jóvoltából már embertéves körülmé-
nyek közé kerültek a cigányok, a népes családok túlnyo-
móvásban ott vannak, de nem nyakra-főre öregkorig

Azok a rigány családok, akik dolgoznak, polgári-
viasodnak de, általában 4/100 laka kerüli a munkát
és rigány módra akar élni.

A szárad elején a parasztság és a nimustelen
magyarok táplálkozása (röviden)

A nevezett alsóbb néprétegnél a táplálkozás igen
primitív volt a hétköznapi sorrendben.

Általában őrötől, tavaszig egytől étel volt a na-
pi menü. A napi kétszeri táplálkozást úgy osz-
tották be őrötől, tavaszig, hogy a reggeli ~~menük~~
hárommunka után 9 órakor volt a reggeli a legtöbb-
ször a héjában sült, vagy főttkrumpli, és mellé a sava-
nyított káposztát kiszerben megsütötték, legtöbbszor csak
nyersen ették hozzá a káposztát, egy szelét kenyérral az volt
a reggeli, vagy a délelőtti menü.

Dehátán a jószág etetés után 5-6 óra között volt a va-
csora. Legtöbbször egytől étel volt, leves file, krumpli
vagy bableves cipetkével, és közös tállal ették, és minden
kannál levesthez kenyereket haraptak. Néha volt a leves
után II.ik fogás is, kifőtt tészta, pörö, görbény, vagy apró
pogácsa, sóspogácsa, a II.ik pogácsa vagy tészta file két
napra sólt vízben II.ik fogásként.

A tél elején majd minden család hírozott sertést vá-
gott, de ezzel spóroltak, hogy felfüstölve nyárra a merci
munkára. Akkor az esztben, ha a híró kiírta volt éste-
vés zúrt adott le, akkor telen spórolták meg a nyári-
ra való zúrt, úgy, hogy sóba, vízbe főték és szárazra
tárral rántották a főzelékbe, úgy, hogy a lisztet száraz-
raon piritották víz nélkül és vízzel feleresztették.

A parasztság ekkor igen zűngori volt és azt arálemi-
sért eladták amiből lehetett, tojást, tejet mert kellett
a pénz, a hajabonlányoknak cifra ruhára vagy pedig
a földművelésben vásárlásra. A gyümölcsöt csak a hül-
lőttat fogyasztották, a tojást amolyan ételként ették.

A tejtermékekből csak a savóhasználatukel kútarilevesnek
vagy tészta elagasztottak vele. Több file kippen spórolták
s mondták, a gyomron sokat meglehet spórolni.

sok volna azt felsorolni részletesen de

meg kell hagyni azt, hogy a falusi nép zingori is volt mert ezen a tereen többet adhatott volna magának. Az módosabbak zingoriak voltak ezit nem adott többet magának, az eselliseknek meg nem jutott, azt mondták, hogy most nincs min kapalkalom, és így jól van ez is. Majd a nyáron! Az erőteljes férfiak telen parhizra elmentek a körösi erdőbe részéből fakitermelni és reggelit otthon ettek és a vacsorát is, debre vittek maguknak kenyéret, füstöltszalonnát, és vörös hagymát és ivóvizet. Ha volt saját bora, akkor kis ivéggel azt is vitt.

Ilyen korotolás véggett a fiatalok nem nőhetek magasra különben 13 évesen nehez minkára fogták őket.

A két háború között már az élet megváltozott a csesemők részéről úgy mint a felnőttokrészéről mert a mesterségesen táplált csecsemőket orvosi tanácsra táplálták, és a többféle tápszer napi rendszeren javult és változott és általában túlnyomórésztben erre tértek rá.

Egyesek véleményét abban is látják a fiatalok magasra nőését és mondták is, hogy pl. a házi állatok példája is mutatja azt, hogy az elhanyagolt állatok sötéte és fejletlenebbé válik.

A serdülő nyúlaink fiatalok túlmagasra való nőése nem tartott lépést minden szervzeté a testmagasság növekedésével pl. a belső szervzeté szűk és gyengébb volt, az tudó nem bírta kitarással a megfeszített iramot, a futást, vagy a gyors és nehez minkát, és itt hamarabb kifáradt mint a középtermű izmos férfi.

A legtöbb férfinnál a nemiszerve is lemaradt a növekedés alatt rövid nyúlaink. A nőknél szűk és nem elég mélyen fejlett. úgy, hogy a középterműekkel nem is tudtak elég ségisminkát vigezni.

Hallottam olyant is, hogy a középtermű nő, valókezesetet adott be elégtelenség címén a nyúlaink férje

7.
ellen is nagyon nagy az alacsony irmos faj meg sok volt a nyúlak felesége számára.

A nyúlak egyéneknek az egészsége sem volt kitartó, mert hamarabb megkapta a különböző betegségeket, mert gyengébb volt az ellenálló képességük.

A mai emberek életkora is hosszabbodott mert tovább élnek az emberek leginkább azok, akik a mozgást illendően betartják.

A szárad eleji törpék 40-50 év között haltak el. 160 centim aluli kisalacsonyokat a sorozó bizottság katonai szolgálatra alkalmatlannak találta és német nyelven monotta "untauglich" az alkalmasokat, "Tauglich", nak monotta ki.

A népi parasit nyelven monották, "Tauglich", az alkalmatlansokat, "untauglich", nak gúnyolták.

Minden körzéstől a körzeti bíró vette az újoncokat a sorozó bizottság elé, és a besorozottaknak méteres szíleszínes szalagot adott amelyet a kaplagra erősítve néta sávval vitték haza és kiabáltak.

Happ a császári, nem a lajnyokéi, Az alkalmatlansok kiabáltak, Happ a lajnyokéi, nem a császárié. Az alkalmasok kiabáltak, Be a császári regimentbe, Az alkalmatlansok, Be a pénitens regimentbe. kiabáltak.

Egy nagyobb népiskörzéstől 3-4-5 jött haza mint kisalacsony 160 centim aluli.

Megjegyzendő az, hogy az I. sz. világháború körében már több izmos kisalacsonyát besorozták katonai segédszolgálatra, pl szanitéc, szakái, vagy a trincekhez, vagy konyhai segédszolgálatra

— " —

Még egyszer a szárad eleji törpékről

Égészségesen született törpék ma már nincsnek. Ma már ha akad ilyen az nyomorék törpe ugyan, hogy régen is volt nyomorék törpék, akik a 40 évet ritkán érték meg.

Az egészséges törpék 50 év körül haltak el néha

a 60 évet is megértik, ha az élethőrlményei
ort lehetövé tették. Tehát az egészséges törpek
50-60 év közötti idöt éltek át.

Amint hallottam abban az időben ezek nem há-
zasodtak és nem is volt nemivágyuk a házsi életre.

-n-

Az 1925-1941 évek közötti feljavult életszínvonal

Az 1925 év után feljavult az életszínvonal
amely 1941 ig tartott, mert a gazdasági válság
miatt a termelők nem tudták értékesíteni a
terményeiket és így a termelők nyakán ma-
raolt terményeket kénytelenek voltak saját ma-
gukra elfogyasztani és itt már ennek folytán ja-
vult az életszínvonal, és a népitáplálkozás.

A II. világháború folytán itt újabb visszaesés lépett
közbe amely 1958 ra már újabb újult felleundült.
a gazdasági és válságból.

A gazdasági élet jobbra fordulása 1965 óta
napjainkig olyan méreteket öltött, hogy ilyen
talan még soha nem volt, a pazarlás terén.

Minden felé az úton, úton szitvizont kenyér-
darabok, és a szemétygyűjtő kukába egész szeméty,
kiflik, és egyéb liszt készítmények, a fogyasztásra al-
kalmatlan élelmiszerek láthatók amelyek-et érdemes-
lenne állattartásra össze gyűjteni.

Rögen a kejtett kenyérdarabokat mindenki
felvette és lefűjta róla a port és megette. Ehhez volt
vallásos áhitat is, mondták róla! Nki a kenyeret
nem becsüli és a port hágyja veszni, az megfog-
ja émi azt, hogy szükségképpen sem lesz kenyere.

Ennek a túlzott bőségnek az lett az eredménye,
hogy sok az elhízott egyén, akik hízátliba módra
lassan ballagnak az úton.

A nyúlánk fiatalok is lassanokan elhízának, mert
a nehéz megfeszített munkát nem végzik amelyet
a gépek végzik helyettük. és így a pazarló életmód
elhízotta teszi őket.

A mindenféle nyűrgő embereket meg-9.
figyelve azt látni is hallani, hogy most is akad-
nak elégedetlen emberek, azok pedig a cigá-
nyok is a munka kerülő magyarok azok, a-
kik kapni akarnak mindig valamit.

A somogy expressz 1 oszt fülkében 1980 május 9-én
tartam együtt 5 jól öltözött emberrel, üdapest is,

Iparán jó érzés volt hallani, a beszédüket.

- Nekünk Magyaroknak most iparain hogy boldog
nyűgöd életünk van, mert mindenkinél van
pénze, és amire szükség van mindenre, és ami
a fő a nyűgöd életünk.

Itt nincsnek politikai viharos viták, és poli-
tikai gyilkosságok, tisztszédések, és nagyobb rab-
lások sem, tehát így mint pl. Olaszországban és a
más államokban. Itt nyűgöd bőséges esendes
élet van. Tehát itt panaszra nem is lehet senkinél.

Itt akadály nélkül fejlődhetnek a fiatalok nagyja.

A mindennapi életet figyelve felmerült az a kérdés:

Vajon meddig nőnek a fiatalok és mikor áll meg
a növekedés aránya?

Évszázadok múltán talán lesznek 3 méteres em-
berek is a magassági fokon.

Ha ex megralásul, akkor az élelmi megfogasztás
is növekedni fog. Egyes emberek azt is mondják,
hogy majd az atomháború majd ritkítja az embe-
reket is az a megmaradottaknak emiatt élet lehetőségét

A túl magasokról általában.

Az 1930 években amikor már gyakori volt a túlma-
gasoknak a növekedése, akkor gyakran akadt olyan
fiatal, hogy nem vette szivesen a magasságát, mert
a köréptornetűk is azok szivósabban és erősebbek és
szeretnének alacsonyabbak lenni különös képpen állt
ez a férfi nőkre, mert minden házasulandó legények
egy kisé alacsonyabb lányt keresett feleségnek, és akkor
az alacsonyabb legények a magasabb lányokat mellőzték.
A szerető leányzó kedvesen azon kesergett napirendük,
hogy a leánya túl magas is így a házasulandó legények
megvetik

Ha ment az iton alacsony sarkú cipőben, akkora fejét kissé lehajtva a nyakát össze húzva ment, ezzel is kissé alacsonyabbnak tűnjön.

Ma már napjainkban a magas nő, magas férfikkal házassodnak össze, is ritkán fordul elő az, hogy középtemű férfi magas nővel házassodik össze.

A kis csecsmőkre is megállapították azt, hogy magastemű lesz nagykorára. Arról, hogy hosszú a lábfej, és az újjai hosszúnak is ez a megfigyelés be is vált. A népi nyelvjárásban volt is a magasokra megjegyzés. A férfiakra: gámgó, lelő, elefant, lelli, a nőkre: tústörny, túncsó, göliath.

A ruházatot is a rendelt lábbelit is szabotni kellett mert nem volt raktáron magas méretű.

A magas férfiakat, egy számbeli kuck, is neverték ha sorány volt és azt a sorány nőkre is mondták.

A nők: Trabalka hosszú lúca, lelő nő, égi meszelő, A kövér nő, Nagy bős, magas treszka, stb.

Végül immételve megjegyzendő az hogy a magasak szerették volna, ha kissé alacsonyabbra nőttek volna fel. A kis alacsonyak meg azt, hogy magasabbra nőttek volna fel.

-4-

A nyomdai segédforrás.

A Magyar nép Művelődési Könyvtára..
A tudományos ismeretterjesztő könyvtára sorozatban a 51. kötet bevezető részében 68. oldalon közli. A Magyar nép antropológiája címen részletes ismeretterjesztő adatokat és szemléltető táblázatokat, amely ide vonatkozó ismereteket tartalmazz. mindenféle testi adatra.

A nevezett könyvsorozatot Bartucz Lajos nyugalmazott egyetemi tanár szerkesztette 1943-ban Balint Sándor, Erdői Ferenc, Gyöndi Péter, Kádár László, Ostály Gyula, Ujváriiné Kerékgyártó Adrienne, Vajkay Hírrel közreműködésével.
Még kell jegyezni azt, hogyha valaki ilyen

11.

file néprajzi megfigyelő gyűjtésbe kerül, annak igen hasznos útmutatója lesz ezen könyvsorozat.
Az egyik táblázatot kimutatja azt is hogy a Magyar nép alacsonyabb termetű átlagban mint a germánok, sőt még a szláv nép is magasabb volt.

A század I. ső negyedében még a 198-205 cm-es is csak két százalékban volt meg amely napjainkban 20/30 százalékban tehető szemmértékben.

A nevezett könyv még a haj és a szemek színét is jelzi táblázatban pontos felmérésben.

A fejek alakzatát méret szerint.

Ezekhez viszonyított a néprajzi megfigyelés alapján készült ezen dolgozat.

Össze állította

Ljeleneser Seindor már nyelvis
őnk népr. gyűjtő

Gombóvár 1980 február 4 én